



Віталій Махінчук

доктор юридичних наук, професор,
член Вищої ради правосуддя,
головний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
(Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4360-0287>
ndi.makhinchuk@gmail.com

Аркадій Запорожченко

доктор філософії з права,
помічник члена Вищої ради правосуддя
(Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3973-715X>
adiks2007@meta.ua



УДК 343.162+174

ТЕМПОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ КАТЕГОРІЇ “ДОБРОЧЕСНІСТЬ”: СТРОКОВІ МЕЖІ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Анотація. У статті досліджується темпоральний аспект категорії доброчесності та проблема визначення строкових меж її оцінювання у процедурах добору суддів, членів органів суддівського врядування та інших посадових осіб. Актуальність теми зумовлена відсутністю в національному законодавстві чітких часових меж оцінювання доброчесності, що створює ризики неоднакового правозастосування, надмірного розширення дискреції суб'єктів оцінювання та порушення принципів правової визначеності й розумності. Особливого значення ця проблематика набуває у зв'язку з використанням критерію доброчесності як однієї з ключових передумов доступу до здійснення публічної влади.

Метою статті є дослідження взаємозв'язку категорії доброчесності з фактором часу та обґрунтування необхідності врахування принципу розумності при визначенні меж оцінювання доброчесності особи.

У статті проаналізовано еволюцію поняття доброчесності від римської концепції *integritas* до сучасного антикорупційного розуміння. Встановлено, що оцінювання доброчесності не може здійснюватися поза конкретно-історичним контекстом розвитку суспільства, оскільки зміни соціальних умов, технологій та правових стандартів безпосередньо впливають на зміст поведінкових критеріїв. Обґрунтовано, що повна відсутність строкових меж оцінювання доброчесності може призводити до непропорційного втручання у професійну сферу особи, тоді як надмірне їх обмеження здатне нівелювати антикорупційну функцію доброчесності. Зроблено висновок про необхідність формування збалансованого підходу до визначення ча-

сових меж оцінювання доброчесності з урахуванням принципів правової визначеності, справедливості та розумності.

Ключові слова: доброчесність; оцінка доброчесності; принцип розумності; правовладдя; правова визначеність; строк; правосуддя; академічна доброчесність.

Категорія доброчесності протягом останніх десятиліть набула особливого значення у сфері публічного управління, правосуддя, антикорупційної політики та процедур конкурсного добору посадових осіб. Водночас попри активне нормативне та практичне використання цього поняття в національному законодавстві досі відсутнє його уніфіковане визначення, а підходи до оцінювання доброчесності залишаються значною мірою суб'єктивними та фрагментарними. Особливо дискусійним у сучасних умовах є питання темпоральних меж оцінювання доброчесності особи, тобто визначення того, наскільки віддалені в часі обставини можуть враховуватися при формуванні висновку про відповідність кандидата критерію доброчесності.

Актуальність цієї проблематики зумовлена насамперед тим, що доброчесність фактично перетворилася на одну з ключових передумов доступу до здійснення публічної влади, зокрема у процедурах добору суддів, членів Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України та інших органів державної влади. За відсутності законодавчо визначених строків меж оцінювання доброчесності виникає ризик надмірно широкого та непередбачуваного втручання у професійну сферу особи, що може суперечити принципам правової визначеності, розумності та справедливості. Водночас надмірне обмеження строків оцінювання також може нівелювати саму сутність доброчесності як кваліфікаційного критерію для посад із підвищеним рівнем суспільної довіри та корупційних ризиків. У зв'язку з цим проблема визначення часових меж оцінювання доброчесності має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення для формування збалансованих механізмів кадрового відбору та забезпечення довіри до системи правосуддя.

У науковій літературі недостатньо дослідженим залишається саме темпоральний аспект категорії доброчесності. Наявні дослідження переважно зосереджуються на змістовому наповненні доброчесності, її етичній природі або антикорупційному значенні, тоді як питання строків меж оцінювання, співвідношення із принципом розумності, інститутом строків давності, історичною змінністю соціальних умов і впливом конкретно-історичного суспільного буття на оцінку поведінки особи залишаються розробленими фрагментарно. Недостатньо дослідженим є також питання допустимості використання подій віддаленого минулого при оцінюванні доброчесності кандидата та меж такого використання з позицій правовладдя й правової визначеності.

Метою статті є комплексне дослідження взаємозв'язку категорії доброчесності з фактором часу та обґрунтування необхідності врахування принципу розумності при визначенні меж оцінювання доброчесності особи.

Визначення поняття “добročесність”

У вітчизняному законодавстві термін “добročесність” уперше був використаний в Указі Президента України “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні”¹. Однак на той час не було розкрито змісту цього поняття, а лише згадано як один з принципів реформування системи органів виконавчої влади. Більш змістовного значення категорія добročесності набула вже в Указі Президента України “Про Концепцію подолання корупції в Україні “На шляху до добročесності”² від 11 вересня 2006 р. № 742/2006, у якому добročесність фактично була покладена в основу державної антикорупційної політики. Реалізацію положень цієї Концепції забезпечувало також відповідне розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 657-Р “Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні “На шляху до добročесності” та державної антикорупційної політики на період до 2011 року”³ щодо затвердження плану заходів із упровадження антикорупційної політики до 2011 р.

Показово, що 2006 р. добročесність уже прямо протиставляли корупції, як її антипода, на відміну від 1998 р., коли їй, схоже, надавали ролі близької до прикметників “совісний” або ж “чесний”, усе це свідчить про зміну контекстів і сенсових наповнень цього терміна.

Однак варто все ж звернутися до більш давніх витоків добročесності, латинської мови, де це поняття позначено терміном *integritās*.

Як зазначають дослідники, етимологія терміна *integritās* залишається недостатньо дослідженою і, ймовірно, пов’язується з прикметником *integer*, що означає “повний, ідеальний”⁴.

Водночас, безумовно, первісним розумінням добročесності вважають латинське *integritās*, що походить від прикметника *integer* (“повний, досконалий”) і має декілька значень, головні з яких: обґрунтованість; цілісність, чесність, бездоганність; (про жінку) цнотливість; (про мову) правильність, чистота; (переносне значення) весь. Значення ‘неухильного дотримання су-

¹ Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>> (дата звернення 15.05.2026).

² Про Концепцію подолання корупції в Україні “На шляху до добročесності”: Указ Президента України від 11 вересня 2006 р. № 742/2006 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006#Text>> (дата звернення 15.05.2026).

³ Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні “На шляху до добročесності” та державної антикорупційної політики на період до 2011 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 657-р <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/657-2007-%D1%80#Text>> (дата звернення 15.05.2026).

⁴ І Шаркова, ‘Римсько-правова концепція добročесності (*integritas*): актуалізація в сучасній Україні’, в Є Харитонов (ред), *Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни: матеріали Всеукраїнської наукової конференції* (Одеса, 24 травня 2022 р.) (Фенікс 2022) 117–118.

ворого морального або етичного кодексу' як основне сформувалося значно пізніше⁵.

Повертаючись до більш сучасного розуміння доброчесності, варто згадати американського філософа права Р. Дворкіна, який зазначав, що:

судовий принцип доброчесності навчає суддів ідентичному з іншими розумінню юридичних прав і обов'язків, наскільки це можливо за умови, що всі ці розуміння створені єдиним автором – спільнотою, яка уособлює послідовну концепцію справедливості та чесності⁶.

*Взаємозв'язок категорії “доброчесність”
і конкретно-історичного суспільного буття,
у межах якого здійснюється оцінка доброчесності*

Науковці звертають увагу на те, що суто правове наповнення поняття *integritās* формувалося через його протиставлення антонімічному терміну *corruptio* (корупція), виникнення якого в історико-правовій традиції відносять до періоду V–I ст. до н. е. Водночас вказують, що близького до сучасного “антикорупційного” змісту поняття доброчесності набуло у працях М. Т. Цицерона, який використовував термін *integritās* у значенні “непідкупності”. Вважають, що саме в цьому аспекті *integritās* почала сприйматися не лише як моральна чеснота, а й як характеристика належної публічної поведінки посадової особи⁷.

Цікаво, що таке розуміння, у контексті процедур добору, найчастіше використовується і дотепер – антиподом корупції вважають доброчесність.

Від процесів використання терміна “доброчесність” не залишилася осторонь і академічна спільнота, та сфера правового регулювання освіти та науки. Так, згідно із Законом України “Про освіту”:

академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів і визначених законом правил провадження освітньої (освітньо-творчої) та наукової (науково-технічної) діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників (суб'єктів) такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності (ч. 1 ст. 42)⁸.

Варто зазначити, що запровадження академічної доброчесності слід розглядати як певну складову поняття доброчесності, його розвиток у сфері науки та освіти. У Законі України “Про академічну доброчесність” зазначено, що ‘академічна доброчесність – сукупність цінностей, принципів і заснова-

⁵ Ф. Шульженко, І. Шаркова, О. Гайдулін, *Морально-правові принципи доброчесності та доброчесності: генеза та парадигма сучасної рецепції* (Юрінком Інтер 2024) 212.

⁶ R. Dworkin, *Law's Empire* (Harvard University Press 1986) 225.

⁷ Шульженко, Шаркова, Гайдулін (н 5) 213.

⁸ Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>> (дата звернення 15.05.2026).

них на них правил, якими мають керуватися суб’єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності’ (п. 2 ч. 1 ст. 1)⁹.

Видається, що визначальним чинником формування та впровадження категорії академічної доброчесності став насамперед науково-технічний прогрес, який суттєво розширив технічні можливості копіювання, відтворення та компіляції текстових матеріалів і джерел інформації, а також швидкість та якість реалізації таких можливостей. Використання новітніх технологій прямо вплинуло на необхідність такого правового регулювання, оскільки обсяг запозичень, викривлень (рерайту) та відвертого перекладання іншомовних текстів без посилань був неможливим під час використання друкованих джерел, за відсутності автоматичного пошуку по тексту та його копіювання без переддруковування. Розвиток програмного забезпечення, зокрема “штучного інтелекту”, швидкості та якості інтернет-з’єднань, вплинув як на обсяги академічної недоброчесності, так і значною мірою на швидкість і якість способів її виявлення – комп’ютерних програм з пошуку плагіату. Саме розвиток цифрових технологій актуалізував потребу у виробленні спеціальних стандартів поведінки у сфері освітньої та наукової діяльності. Це підводить нас до думки про необхідність врахування історичного контексту під час оцінки доброчесності, адже інтернет поширений на теренах України порівняно нещодавно, близько 35 років тому¹⁰, а тогочасна швидкість і якість з’єднання, за сучасного розвитку, видається куди гіршою, аніж термін “погана” може описати.

Водночас, не зосереджуючись докладно на еволюції концепції академічної доброчесності, слід наголосити, що вона виступає важливим елементом загальної оцінки доброчесності особи і в доборах на посаду суддів та інших посадових осіб. Зокрема, рівень дотримання академічної доброчесності має враховуватися під час оцінювання кандидата в контексті його навчальної, творчої чи науково-дослідної діяльності, якщо така діяльність мала місце, а її результати дають підстави для необхідності такої перевірки та оцінювання.

Значення строків для процесуальних аспектів

Як слушно зазначав В. Луць, положення щодо строків і термінів пронизують майже всі інститути цивільного права та мають визначальне значення для своєчасного захисту порушених суб’єктивних прав і законних інтересів учасників цивільних правовідносин. Водночас значення строків не обмежується виключно цивільно-правовою сферою. Категорія часу має фундаментальний характер і для інших галузей права, зокрема сімейного, зе-

⁹ Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/go/4742-20>> (дата звернення 17.05.2026).

¹⁰ О. Николенко, “Як інтернет поступово з’являвся в Україні та змінив нас” (Суспільне, 4 березня 2020) <<https://suspihne.media/17665-ak-internet-postupovo-zavlavsa-v-ukraini-ta-zminiv-nas>> (дата звернення 18.05.2026).

мельного, екологічного та господарського законодавства та інших, де строки також виконують функцію забезпечення стабільності правового регулювання та ефективності реалізації прав і обов'язків¹¹.

Розумність, як одна зі складових правовладдя, на думку дослідників, проявляється, по-перше, у здатності правових механізмів, створених або санкціонованих законодавцем, забезпечувати задоволення конкретних соціально значущих потреб як окремих осіб, так і суспільства загалом; по-друге, у спрямованості правового регулювання на утвердження справедливого правопорядку, що передбачає належний захист людської гідності, прав і свобод людини¹².

З огляду на це, принцип розумності слід розглядати як одну з ключових гарантій ефективності правового регулювання, оскільки його дотримання передбачає врахування сукупності об'єктивних чинників, необхідних для досягнення визначених цілей і задоволення відповідних суспільних потреб. Саме тому розумність у діяльності законодавця, правозастосовних органів та учасників цивільних правовідносин забезпечує максимально повне розкриття функціонального потенціалу правових засобів¹³.

Принцип розумності виражено також у Конституції України, яка, серед інших засад судочинства, конститує розумні строки розгляду справи судом (п. 7 ч. 2 ст. 129 Конституції України)¹⁴.

На нашу думку, принцип розумності слід визначати як засадничу вимогу до поведінки та рішень, за якої дії особи, тлумачення нею норм або реалізація повноважень мають відповідати здоровому глузду, справедливому балансу інтересів і об'єктивним обставинам конкретної ситуації.

Виходячи з принципу розумності варто констатувати, що строки у праві виконують ключову процесуальну функцію, оскільки вони забезпечують визначеність, стабільність і передбачуваність правовідносин, а також гарантують ефективність реалізації процесуальних прав і обов'язків учасників провадження. У цьому контексті особливого значення набуває їх поділ на процесуальні, присічні (преклюзивні) та граничні строки, кожен із яких виконує специфічну регулятивну роль.

Процесуальні строки встановлюють часові межі для вчинення процесуальних дій у кримінальному, адміністративному чи цивільному процесах. Їх дотримання забезпечує належний рух справи та запобігає затягуванню. Водночас присічні строки мають більш жорсткий характер, оскільки їх вплив, як правило, безумовно припиняє можливість реалізації відповідного процесуального права або здійснення процесуальної дії. У кримінальному

¹¹ В Луць, 'Методологічне значення категорій "строк" і "термін" у цивільному праві України' [2018] 31 Часопис цивілістики 82.

¹² В Примаке, *Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності* (Юрінком Інтер 2014) 73–74.

¹³ Примаке (н 12) 73–74.

¹⁴ Конституція України від 28.06.1996 <<https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр#Text>> (дата звернення 20.05.2026).

процесі прикладом таких строків є строки досудового розслідування, визначені ст. 219 Кримінального процесуального кодексу України, вплив яких може зумовлювати необхідність закриття кримінального провадження за відсутності підстав для його продовження¹⁵.

Окрему групу становлять граничні строки, які обмежують можливість притягнення особи до юридичної відповідальності після закінчення певного періоду часу. У кримінальному праві таким механізмом виступає інститут строків давності, закріплений у ст. 49 Кримінального кодексу України (далі – КК України), відповідно до якої особа звільняється від кримінальної відповідальності у разі спливу визначених законом строків з моменту вчинення кримінального правопорушення¹⁶. Аналогічно, у сфері адміністративної відповідальності діє правило, закріплене у ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яке встановлює строки накладення адміністративного стягнення, після спливу яких особа не може бути притягнута до відповідальності¹⁷.

У сфері кримінального права окреме місце займають строки погашення та зняття судимості, врегульовані статтями 89–91 КК України. Їх вплив означає втрату судимістю правових наслідків, що має значення для подальшого правового статусу особи, зокрема при зайнятті певних посад або участі у конкурсних процедурах.

Зазначені інститути строків безпосередньо пов’язані з принципом розумності як загальноправовою засадою. Принцип розумності передбачає, щоб правове регулювання забезпечувало баланс між ефективністю правозастосування та захистом прав особи, не допускаючи ані надмірного затягування процедур, ані надмірного обмеження правового статусу особи в часі. Саме тому встановлення процесуальних, присічних і граничних строків є проявом розумного підходу законодавця до організації правового процесу, оскільки вони спрямовані на досягнення правової визначеності, справедливості та ефективного функціонування механізмів юридичної відповідальності.

Доцільність нехтування крайніми строками визначення доброчесності: pro і contra

У питанні визначення доброчесності, на відміну від багатьох інших правових категорій, законодавчо не встановлено чітких часових меж її оцінювання. З одного боку, такий “безстроковий” підхід до перевірки доброчесності може видаватися виправданим з огляду на її значення для доступу до професійного оцінювання, який може бути обмежений у разі визнання осо-

¹⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>> (дата звернення 20.05.2026).

¹⁶ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>> (дата звернення 20.05.2026).

¹⁷ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X <<https://zakon.rada.gov.ua/go/8073-10>> (дата звернення 20.05.2026).

би недоборчесною. З іншого боку, постає питання відповідності подібного підходу вищезгаданому принципу розумності та правовладдя загалом.

У цьому контексті логічним видається запровадження певних часових меж оцінювання доборочесності. Не випадково було згадано строки притягнення до кримінальної відповідальності, адже навіть за найтяжчі злочини законодавство України передбачає граничні строки відповідальності, зокрема 15 років, що впливає зі змісту статей 63 і 64 КК України.

У науковій літературі також висловлювалася позиція щодо доцільності встановлення періоду оцінювання доборочесності в межах до 20 років, як от Тільман Хооп¹⁸. Водночас, з урахуванням істотних суспільно-правових трансформацій в Україні протягом останніх десятиліть, видається дискусійним обмеження строку перевірки доборочесності кандидата саме двадцятирічним періодом, за умови відсутності в його поведінці дій, несумісних із поняттям доборочесності. При цьому, на нашу думку, варто не встановлювати такі строки оцінювання, що перевищують або прирівнюються до строків притягнення до відповідальності за тяжкі злочини виходячи з положень ч. 5 ст. 49 КК України щодо незастосування давності у випадках злочинів проти миру та безпеки людства, оскільки останні зумовлені особливо високим рівнем суспільної небезпеки діянь і мають іншу правову природу.

Варто також використати тезу про те, що соціально-економічні умови різних історичних періодів суттєво відрізняються між собою, ускладнюється можливість їх безпосереднього порівняння. Зокрема, йдеться про суспільне буття, яке існувало та існуватиме в межах 1970–1990, 1990–2010 та 2010–2030 років, кожне з яких функціонувало або функціонуватиме в принципово різних суспільних, економічних і правових реаліях¹⁹. Так, ми вже вели мову про розвиток технологій, мережі інтернет та появу “штучного інтелекту”, що прямо впливає на академічну доборочесність.

Доборочесність як первинна складова процедур добору в Україні

У практичному вимірі критерії доборочесності, зокрема щодо кандидатів на посади суддів, значною мірою сформувалися під впливом застережень міжнародних партнерів щодо корупційних ризиків. Це зумовило підвищені вимоги до доборочесності кандидатів та необхідність їх чіткого відмежування від будь-яких проявів корупційної поведінки²⁰.

Відповідно до Конвенції ООН проти корупції (United Nations Convention against corruption) від 31 жовтня 2003 р., ратифікованої Законом України

¹⁸ T Hoppe, ‘Money Talks: The ECtHR is Getting Rid of Corrupt Judges’ (VerfBlog, 5 March 2021) <https://doi.org/10.17176/20210305-154025-0>.

¹⁹ В Махінчук, ‘Доборочесність як новітній фактор оцінювання кандидатів на посаду суддів Конституційного Суду України’ [2025] 1(50) Слово Національної школи суддів України 34, 39 [https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-1\(50\)-2](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-1(50)-2).

²⁰ М Жернаков, ‘Венеційка щодо КСУ: потрібна серйозна реформа, суддів мають вибирати міжнародні експерти і громадськість’ (Фундація DEJURE, 11.12.2020) <<https://dejure.foundation/k25edeu681-venetsika-schodo-ksu-potrba-seriozna-re>> (дата звернення 15.05.2026).

“Про ратифікацію Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції”²¹ від 18 жовтня 2006 р. № 251-V зі змінами,

кожна держава-учасниця прагне, у належних випадках і згідно з основоположними принципами своєї правової системи, створювати, підтримувати й зміцнювати такі системи приймання на роботу, набору, проходження служби, просування по службі та виходу у відставку державних службовців і, в належних випадках, інших державних посадових осіб, які не обираються, які <...> включають належні процедури підбору й підготовки кадрів для зайняття державних посад, які вважаються особливо вразливими з точки зору корупції, і ротації, у належних випадках, таких кадрів на таких посадах <...> (пункт b) частини 1 статті 7)²².

За Технічними настановами до Конвенції ООН проти корупції (Technical guide to the United Nations Convention against corruption) 2009 держави-учасниці визнають, що певні посади або сфери діяльності можуть бути більш вразливими з точки зору корупції. Подібні посади вимагають забезпечення вищого рівня захисту від зловживань, тому важливо виявити вразливі місця та процедури, на які необхідно звернути особливу увагу, щоб запобігти корупції²³.

Як зазначено в Дослідженні “Осучаснене Мірило правовладдя” (The Updated Rule of Law Checklist), що ухвалене Європейською Комісією “За демократію через право” (Венеційська Комісія) на 145-му пленарному засіданні 12–13 грудня 2025 р. CDL-AD(2025)002:

<...>до певних категорій посадових осіб (наприклад, високопосадовців або тих, хто працює у сферах, де ризик корупції вважається високим) слід застосовувати більш суворі правила, такі як <...> особливі вимоги щодо доброчесності при їхньому призначенні <...> (п. 76)²⁴.

У цьому контексті варто визнати, що, незважаючи на широке використання категорії доброчесності як принципу та як кваліфікаційної вимоги, її нормативне визначення залишається відсутнім. Це значною мірою зумовлено морально-етичною природою цього поняття, яке вже було висвітлено, що сприяє його суб’єктивному та індивідуалізованому сприйняттю. У зв’язку з цим виникає потреба у виробленні чітких методологій (алгоритмів) оцінювання доброчесності кандидатів на відповідні посади, зокрема на посади суддів місцевих, апеляційних інстанцій, а також Верховного Суду та Консти-

²¹ Про ратифікацію Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовтня 2006 р. № 251-V <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16#Text>> (дата звернення 15.05.2026).

²² Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції: Конвенція ООН від 31.10.2003 <https://zakon.rada.gov.ua/go/995_c16> (дата звернення 21.05.2026).

²³ Technical Guide to the United Nations Convention against Corruption (UNODC 2009) <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf> (accessed 20.05.2026).

²⁴ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), ‘The Updated Rule of Law Checklist’ CDL-AD(2025)002-e (2025) <<https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/cdl-ad-2025-002-e>> (accessed 16.05.2026).

туційного Суду України, членів Вищої ради правосуддя та інших посадових осіб.

У цьому контексті Дорадча група експертів при оцінюванні кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України застосовує Методологію оцінювання моральних якостей і рівня компетентності у сфері права, яка визначає компоненти доброчесності кандидата. Відповідно до підходу Дорадчої групи кандидат визнається таким, що відповідає критерію доброчесності, за умови наявності таких характеристик, як незалежність, чесність, неупередженість, сумлінність, непідкупність, дотримання етичних норм та бездоганна поведінка як у професійній діяльності, так і в особистому житті.

Зазначені категорії розуміються так. Незалежність означає здатність особи самостійно ухвалювати рішення та виконувати повноваження без незаконного впливу, тиску чи втручання, а також протидіяти таким впливам. Чесність полягає у правдивості, принциповості та щирості поведінки як у професійній, так і в приватній сферах. Неупередженість передбачає відсутність заздалегідь сформованих симпатій або антипатій і здатність ухвалювати об'єктивні рішення, не піддаючись суспільному тиску чи особистим уподобанням. Сумлінність проявляється у старанному, відповідальному та ретельному виконанні професійних обов'язків. Непідкупність характеризується стійкістю до матеріальних чи інших неправомірних впливів під час прийняття рішень²⁵.

У такому ж ключі ці критерії конкретизуються й у Єдиних показниках для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді)²⁶, затверджених рішенням Вищої ради правосуддя від 17 грудня 2024 р. № 3659/0/15-24. Згідно з нормами Єдиних показників, оцінювання доброчесності охоплює відповідність особи таким показникам, як незалежність, неупередженість, етичність поведінки, чесність, сумлінність, непідкупність, а також законність походження майна, відповідність рівня та способу життя задекларованим доходам і статусу посади.

При цьому незалежність трактується як здатність діяти без будь-якого незаконного впливу та протидіяти йому; неупередженість – як ухвалення рішень без впливу симпатій чи суспільних очікувань; етичність – як дотримання професійних і загально визнаних моральних норм; чесність – як принциповість і правдивість; сумлінність – як відповідальне виконання обов'язків; непідкупність – як несприйнятливість до спроб неправомірного впливу.

Окремо підкреслюється, що оцінка законності джерел походження майна та рівня життя передбачає відсутність обґрунтованих сумнівів щодо їх пра-

²⁵ Методологія оцінювання моральних якостей і рівня компетентності у сфері права: Протокол Дорадчої групи експертів від 04.12.2023 № 2 <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/protokol_no_2_vid_04.12.2023.pdf> (дата звернення 16.05.2026).

²⁶ Єдині показники для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді): рішення Вищої ради правосуддя від 17.12.2024 № 3659/0/15-24 <<https://hcj.gov.ua/doc/doc/49121>> (дата звернення 16.05.2026).

вомірності, а відповідність способу життя статусу судді визначається через загальне враження “розсудливої особи” щодо узгодженості поведінки з професійним статусом і рівнем задекларованих доходів.

Ще одним документом, який спрямований на використання під час процедур добору, є Методологія оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена Вищої ради правосуддя та членів Вищої ради правосуддя критерію професійної етики та доброчесності, що затверджена рішенням Етичної ради від 09.12.2021 № 5. Згідно з п. 1.3 Методології:

показниками критерію професійної етики та доброчесності є незалежність, чесність, неупередженість, непідкупність, сумлінність, дотримання етичних норм та бездоганна поведінка в професійній діяльності та особистому житті, а також відсутність сумнівів щодо законності джерел походження майна, відповідності рівня життя кандидата (діючого члена ВРП) або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата (діючого члена ВРП) його статусу²⁷.

Проте визначені цими актами критерії оцінювання доброчесності не мають врегулювання межі врахування подій віддаленого минулого, що, на нашу думку, є необхідним для забезпечення єдності правозастосування, дотримання принципів правової визначеності та розумності, а також підвищення довіри до процедур добору суддів, членів Вищої ради правосуддя та інших посадових осіб.

Висновки. Категорія доброчесності має складну морально-етичну та правову природу, що сформувалася історично й еволюціонувала від уявлень про цілісність і бездоганність поведінки до сучасного розуміння доброчесності як антипода корупції та необхідної передумови здійснення публічної влади. Сучасний зміст доброчесності значною мірою пов'язаний із вимогами до незалежності, чесності, неупередженості, сумлінності та непідкупності особи, що знаходить своє відображення як у міжнародних стандартах, так і в національних процедурах добору суддів та інших посадових осіб.

На нашу думку, оцінювання доброчесності не може здійснюватися поза конкретно-історичним контекстом суспільного розвитку. Соціальні, економічні та технологічні умови різних історичних періодів істотно відрізняються, що безпосередньо впливає на характер суспільних відносин, зміст поведінкових стандартів і можливості вчинення або виявлення проявів недоброчесності.

Принцип розумності як складова правовладдя потребує врахування часових меж при оцінюванні доброчесності особи. У праві строки виконують функцію забезпечення правової визначеності, стабільності та справедливого балансу між інтересами суспільства і правами особи. Саме тому повна

²⁷ Методологія оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена Вищої ради правосуддя та членів Вищої ради правосуддя критерію професійної етики та доброчесності: рішення Етичної ради від 09.12.2021 № 5 <https://ec.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/ec/methodology_EC.pdf> (дата звернення 17.05.2026).

відсутність темпоральних меж оцінювання доброчесності може створювати ризики непропорційного та необмеженого втручання у професійну сферу особи, особливо у випадках використання обставин надмірно віддаленого минулого.

Встановлення надмірно коротких строків оцінювання доброчесності не відповідає її природі та значенню для посад із високим рівнем суспільної довіри й корупційних ризиків. У зв'язку з цим доцільним видається формування збалансованого підходу, за якого часові межі оцінювання доброчесності повинні враховувати ступінь суспільної небезпеки відповідних дій, їх системність, а також конкретно-історичні умови, у межах яких оцінювані обставини мали місце.

Сучасна практика оцінювання доброчесності в Україні потребує подальшої методологічної конкретизації, зокрема щодо визначення критеріїв допустимості врахування подій віддаленого минулого. Такі подальші напрацювання є необхідними для забезпечення єдності правозастосування, дотримання принципів правової визначеності та розумності, а також підвищення довіри до процедур добору суддів, членів Вищої ради правосуддя та інших посадових осіб.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Dworkin R, *Law's Empire* (Harvard University Press 1986).
2. Prymak V, *Vidshkoduvannia moralnoi shkody na zasadakh spravedlyvosti, rozumnosti y dobrosovisnosti* (Yurinkom Inter 2014) (in Ukrainian).
3. Shulzhenko F, Sharkova I, Haidulin O, *Moralno-pravovi pryntsypy dobrochesnosti ta dobrosovisnosti: heneza ta paradyhma suchasnoi retseptsii* (Yurinkom Inter 2024) (in Ukrainian).

Journal articles

4. Luts V, 'Metodolohichne znachennia katehorii "strok" i "termin" u tsyvilnomu pravi Ukrainy' [2018] 31 Chasopys tsyvilistyky 80–87 (in Ukrainian).
5. Makhinchuk V, 'Dobrochesnist yak novitnii faktor otsiniuvannia kandydativ na posadu suddiv Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy' [2025] 1(50) Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy 30–44 [https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-1\(50\)-2](https://doi.org/10.37566/2707-6849-2025-1(50)-2) (in Ukrainian).

Conference papers

6. Sharkova I, 'Rymsko-pravova kontseptsii dobrochesnosti (integritas): aktualizatsiia v suchasni Ukraini', in Ye Kharytonov (ed), *Rymske pravo i suchasnist: tsyvilne pravo v umovakh viiny: materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii (Odesa, 24 travnia 2022 r.)* (Feniks 2022) 117–120 (in Ukrainian).

Websites

7. Hoppe T, 'Money Talks: The ECtHR is Getting Rid of Corrupt Judges' (VerfBlog, 5 March 2021) <<https://verfassungsblog.de/money-talks>> (accessed 15.05.2026).

8. Technical Guideto the United Nations Convention against Corruption (UNODC2009) <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf> (accessed 20.05.2026).
9. Nykolenko O, Iak internet postupovo zivliavsia v Ukraini ta zminyv nas (Suspilne, 4 bereznia 2020) <<https://suspilne.media/17665-ak-internet-postupovo-zavlavsa-v-ukraini-ta-zminiv-nas>> (accessed 18.05.2026) (in Ukrainian).
10. Zhernakov M, ‘Venetsiika shchodo KSU: potrebna seriozna reforma, suddiv maiut vybraty mizhnarodni eksperty i hromadskist’ (Fundatsiia DEJURE, 11.12.2020) <<https://dejure.foundation/k25edeu681-venetsika-schodo-ksu-potrnbna-seriozna-re>> accessed 15 May 2026 (in Ukrainian).

Vitalii Makhinchuk
Arkadii Zaporozhchenko

THE TEMPORAL ASPECT OF THE CATEGORY OF INTEGRITY: TIME-BASED LIMITS OF THE DEFINITION OF INTEGRITY

ABSTRACT. The article examines the temporal aspect of the category of integrity and the problem of determining time limits for its assessment in procedures for the selection of judges, members of judicial governance bodies, and other public officials. The relevance of the topic is caused by the absence of clear temporal limits for integrity assessment in national legislation, which creates risks of inconsistent law enforcement, excessive discretion of assessment bodies, and violations of the principles of legal certainty and reasonableness. This issue becomes especially important due to the increasing role of integrity as one of the key prerequisites for access to public office.

The purpose of the article is to study the relationship between the category of integrity and the factor of time, as well as to substantiate the necessity of applying the principle of reasonableness when determining the limits of integrity assessment.

The article analyzes the evolution of the concept of integrity from the Roman concept of *integritas* to the modern anti-corruption understanding. It is established that integrity assessment cannot be carried out outside the specific historical context of social development, since changes in social conditions, technology, and legal standards directly affect behavioral criteria. The article substantiates that the complete absence of temporal limits for integrity assessment may lead to disproportionate interference in a person's professional sphere, while excessively restrictive limits may undermine the anti-corruption function of integrity. It is concluded that a balanced approach to determining temporal limits for integrity assessment should be developed in accordance with the principles of legal certainty, fairness, and reasonableness.

KEYWORDS: integrity; integrity assessment; principle of reasonableness; rule of law; legal certainty; time limits; justice; academic integrity.